



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.033.05.2019

Pan
Grzegorz Paszyna
Dyrektor
Szkoły Podstawowej nr 1 im. Janusza Korczaka
w Pawłowicach
ul. Szkolna 1
43-250 Pawłowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/078 Profilaktyka wad postawy u dzieci i młodzieży w szkołach publicznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Janusza Korczaka w Pawłowicach ¹ ul. Szkolna 1, 43-250 Pawłowice
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Paszyna, Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 1 im. Janusza Korczaka w Pawłowicach ² , od 1 września 2017 r. do dnia zakończenia kontroli W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Bożena Herman, Dyrektor Szkoły do dnia 31 sierpnia 2017 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str.7)</p>
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy u uczniów.2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających /minimalizujących czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy.3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2019 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych, tj. 9 grudnia 2019 r.) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem tj. lata szkolne 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Krzysztof Baron, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/297/2019 z 19 listopada 2019 r.2. Karolina Cichy, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/311/2019 z 27 listopada 2019 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str.1-6)</p>

¹ Dalej: Szkoła, SP nr 1 lub SP

² Dalej: Dyrektor

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Szkoła podejmowała aktywne działania na rzecz rozpoznania i monitorowania problemu wad postawy uczniów. W Szkole zapewniono uczniom możliwość korzystania z dobrze wyposażonego gabinetu profilaktyki zdrowotnej oraz przeprowadzenie testów przesiewowych dzieciom z roczników objętych bilansem zdrowia w ramach porozumienia zawartego z podmiotem leczniczym udzielającym świadczeń gwarantowanych pielęgniarce szkolnej. Dyrektor posiadał wystarczającą wiedzę na temat rozpoznanych wad postawy dzieci. W Szkole zapewniono organizację zajęć z gimnastyki korekcyjnej dla klas I-III, zajęcia edukacji zdrowotnej w ramach wychowania fizycznego, właściwą organizację w szkole zajęć wychowania fizycznego oraz wykorzystanie infrastruktury sportowej Gminnego Ośrodka Sportu w Pawłowice. W roku szkolnym 2019/2020 w stosunku do roku 2018/2019 zmniejszyła się liczba dzieci biorących udział w gimnastyce korekcyjnej o 37,2%. Ponadto wg stanu na 30 listopada 2019 r. zrealizowano wyłącznie 5,0% zaplanowanych na ten rok zajęć z gimnastyki korekcyjnej.

Wszystkim uczniom zapewniono możliwość pozostawiania w Szkole podręczników i przyborów szkolnych. Równocześnie jednak dla 36 z 51 (70,6%) uczniów nie dostosowano stanowisk pracy do ich warunków antropometrycznych, co wykazała przeprowadzona w listopadzie 2019 r. na zlecenie NIK kontrola Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tychach⁵.

Szkoła podejmowała działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała uczniów. Jednakże ponad połowa ankietowanych rodziców uczniów (51,9%) nie była w stanie ocenić, czy prowadzona w Szkole profilaktyka wad postawy uczniów była skuteczna, 24,7% oceniło ww. działania pozytywnie, a 23,5% negatywnie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznanie i monitorowanie problemu rozwoju wad postawy uczniów.

Opis stanu faktycznego

1.1 W Szkole funkcjonował gabinet profilaktyki zdrowotnej, który spełniał wymagania określone w §27, §30 i w §37 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 marca 2019 r. w sprawie *szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą*⁷ oraz był wyposażony w obowiązkowy sprzęt do wykonywania testów przesiewowych dotyczących układu ruchu. Waga wykorzystywana w gabinecie była legalizowana i działająca.

W 2017 r. pozyskano z Urzędu Gminy Pawłowice⁸ środki dotacji budżetu państwa na wyposażenie gabinetu profilaktyki zdrowotnej na podstawie ustawy z dnia

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: PPIS

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 595.

⁸ Dalej: Gmina.

15 września 2017 r. o szczególnych rozwiązaniach zapewniających poprawę jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej⁹ w wysokości 4.600 zł.

(akta kontroli str.15-18, 495)

1.2 W Szkole zabezpieczono dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych przez pielęgniarkę. Dyrektor zawarł w dniu 1 września 2017 r. z podmiotem leczniczym porozumienie w sprawie udzielenia świadczeń gwarantowanych w zakresie podstawowej opieki medycznej dla dzieci i młodzieży, finansowanych ze środków publicznych, na zasadach i w zakresie określonym ustawą z dnia 24 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych¹⁰. Pielęgniarka była dostępna dla uczniów cztery razy w tygodniu; w poniedziałki w godzinach od 12:35 do 16:00, we wtorki od godz. 12:05 do 15:30, w środy od godz. 12:10 do 15:30 oraz w czwartki od godz. 8:00 do 14:00. Do zadań pielęgniarki należało m. in. wykonywanie testów przesiewowych polegających na pomiarze wzrostu, ciężaru ciała, badanie wzroku, słuchu, postawy ciała i ciśnienia tętniczego. Pielęgniarka szkolna została zobowiązana do współpracy z dyrekcją szkoły i nauczycielami w sprawach dotyczących m. in. edukacji zdrowotnej. Porozumienie zawarto na czas obowiązywania kontraktu z NFZ. Wcześniej, w okresie od 6 stycznia 2008 r. do 31 sierpnia 2017 r. opiekę nad uczniami prowadziła ww. spółka cywilna na podstawie zawartego w dniu 6 stycznia 2008 r. porozumienia w sprawie świadczeń pielęgniarki w Szkole Podstawowej nr 1 w Pawłowicach.

Opieką pielęgniarki objęto w Szkole wszystkich uczniów tj. 339 uczniów w roku szkolnym 2017/2018, 403 uczniów w roku szkolnym 2018/2019 oraz 410 uczniów w roku szkolnym 2019/2020.

(akta kontroli str.8-12, 23-26, 29-30)

1.3 Testy przesiewowe przeprowadzono na terenie Szkoły w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019. Testy te objęły wszystkich uczniów klasy III (odpowiednio w ww. latach szkolnych: 61 i 24 uczniów), klasy V (odpowiednio: 38 i 68 uczniów) oraz wszystkich uczniów klasy VII (odpowiednio: 53 i 46 uczniów).

Pielęgniarka szkolna na podstawie przeprowadzonych badań przesiewowych posiadała wiedzę o liczbie uczniów chorujących na skrzywienie kręgosłupa rodzaju stwierdzonego skrzywienia kręgosłupa.

Ustalony w badaniach w roku szkolnym 2017/2018 odsetek uczniów z rozpoznaną wadą postawy wyniósł 40,1%, zaś w latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020 - 41,7%.

W roku szkolnym 2017/2018 wadę postawy stwierdzono u 136 uczniów, w tym u 104 osób rozpoznano skoliozę, u 10 - kifozę piersiową, u 13 - koślawość kolan, a u 19 - wadę stóp płasko-koślawych.

W roku szkolnym 2018/2019 wadę postawy stwierdzono u 168 uczniów, w tym u 140 rozpoznano skoliozę, u 12 - kifozę piersiową, u 16 - koślawość kolan, a u 30 - wadę stóp płasko-koślawych wyniosła 30.

W roku szkolnym 2019/2020 wadę postawy stwierdzono u 171 osób, w tym u 139 rozpoznano skoliozę, u 10 - kifozę piersiową, u 17 - koślawość kolan, a u 36 - wadę stóp płasko-koślawych.

(akta kontroli str.12, 23-26, 496)

⁹ Dz.U. z 2017 r. poz. 1774.

¹⁰ Dz. U. z 2019 r., poz. 1373, ze zm.

1.4. Dyrektor w działaniach na rzecz zapewnienia opieki zdrowotnej:

- współpracował z pielęgniarką szkolną w obszarze profilaktyki wad postawy, współpraca ta polegała m. in. na udostępnianiu nieodpłatnie pomieszczenia na Gabinet Profilaktyki Zdrowotnej oraz zleceniu analizy wagi tornistra do masy ciała ucznia,
- wyrażał zgodę na przeprowadzenie badań przesiewowych w szkole,
- na wniosek pielęgniarki zakupił szczoteczki jednorazowe oraz preparat do fluoryzacji zębów w ramach profilaktyki próchnicy zębów.

Pielęgniarka szkolna prowadziła karty zdrowia uczniów i kontrolowała systematyczność badań oraz przekazywała informację do lekarza podstawowej opieki zdrowotnej z ew. wskazaniem objęcia dalszym leczeniem w zakresie wad postawy.

Dyrektor współpracował również z lekarzem dentystą, który przynajmniej raz w roku przeprowadzał profilaktyczne badania stomatologiczne.

(akta kontroli str. 12, 19-22, 27-28)

Uczniowie po badaniu przesiewowym, jeżeli zaistniało podejrzenie wady postawy, byli kierowani przez pielęgniarkę do lekarza podstawowej opieki z prośbą o opiekę i skierowanie na dalsze leczenie w zakresie wad postawy. Lekarz POZ kierował dziecko do lekarza specjalisty, ten zaś gdy była taka potrzeba zalecał stosowne leczenie, którego elementem mogło być skierowanie na zajęcia z gimnastyki korekcyjnej. Uczeń z takim skierowaniem zgłaszał się do nauczyciela prowadzącego gimnastykę korekcyjną w Szkole, był przydzielany do grupy ćwiczących i brał udział w zajęciach. Gimnastyką korekcyjną objęci byli uczniowie klas od I do III.

(akta kontroli str.83, 496)

1.5.W prowadzeniu profilaktyki wad postawy Szkoła współpracowała z rodzicami, poprzez poruszanie tematyki związanej z wadami postawy i zagrożeniami związanymi z rozwojem tych wad na zebraniach rodziców. W trakcie zebrań wychowawcy klas m.in. przypominali rodzicom o racjonalnym pakowaniu oraz kontroli plecaków dzieci tak, aby nie nosiły zbędnych rzeczy do szkoły oraz przekazywali wyniki ważenia plecaków/tornistrów uczniów. Tematyka ta była zalecana przez Dyrektora jako temat obowiązkowy do omówienia na zebraniach z rodzicami.

(akta kontroli str.13-14)

1.6. W szkole oprócz badań bilansowych-przesiewowych nie organizowano dodatkowych badań wykrywających wady postawy.

(akta kontroli str. 12)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Szkoły w zakresie rozpoznania i monitorowania problemu rozwoju wad postawy uczniów.

OBSZAR

2. Tworzenie warunków pobytu uczniów w szkołach ograniczających/minimalizujących czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy.

Opis stanu
faktycznego

2.1.1. W arkuszu organizacyjnym Szkoły przewidziano w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 po sześć godzin gimnastyki korekcyjnej tygodniowo, a na rok szkolny 2019/2020 przewidziano siedem godzin tygodniowo. Zajęcia były

prowadzone dla uczniów z klas od I do III przez pedagogów ze stosownymi uprawnieniami do prowadzenia zajęć z gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej. Zajęcia były realizowane w salce do gimnastyki korekcyjnej. Do prowadzenia zajęć wykorzystywano m. in.: drabinki, drążki gimnastyczne, obręcz, siatkę, pacholki, ławeczki, kładki, balans, piłki różnego rodzaju, ciężarki, szarfy, kocyki, ringo, tunel, dysk sensoryczny, wałek sensoryczny, miniszczudła, rowerki stacjonarne, duże klocki piankowe, bieżnie, woreczki z ryżem. Z zaplanowanych na rok szkolny 2017/2018 204 godzin zajęć zrealizowano 176 (86,3%), w roku 2018/2019 z 198 godzin zaplanowanych zrealizowano 168 (84,8%), a w roku szkolnym 2019/2020 – z zaplanowanych 238 godzin z powodu choroby pedagoga do 30 listopada 2019 r. zrealizowano zaledwie 12 (5,0%). W zajęciach w roku 2017/2018 brało udział 52 uczniów, w roku 2018/2019 - 43 uczniów a w roku 2019/2020 – 27 uczniów. W wybranych do szczegółowej kontroli zajęciach z gimnastyki korekcyjnej, które odbyły się w dniu 4 grudnia 2019 r. brało udział dziewięcioro uczniów¹¹. Do ćwiczeń wykorzystano m.in. woreczki, szarfy, materace i laski. Prowadząca zajęcia posiadała przygotowanie merytoryczne do prowadzenia zajęć.

(akta kontroli str. 78-79, 81, 190, 488-489, 492, 496)

2.1.2. W Szkole organizowano również inne zajęcia sportowe nie ujęte w arkuszu organizacyjnym, a realizowane w ramach programu Szkolny Klub Sportowy¹² finansowanego przez Ministerstwo Sportu i Turystyki oraz zajęć dodatkowych wynikających z obowiązków nauczycieli przewidzianych Kartą Nauczyciela.

W roku szkolnym 2017/2018 przeprowadzono zajęcia: w ramach SKS dla chłopców: siatkówka i piłka ręczna, w których brało udział 20 uczniów (5,9% uczniów ogółem) – liczba godzin zaplanowanych wyniosła 72, a wykonanych - 56; w ramach SKS dla dziewcząt: siatkówka i piłka ręczna, w których brało udział 30 uczennic (8,8% uczniów ogółem) – liczba godzin zaplanowanych wyniosła 72, a wykonanych - 54; zajęcia z gier i zabaw, w których uczestniczyło 17 uczniów (5,0% uczniów ogółem) – liczba zaplanowanych godzin wyniosła dziewięć, a wykonanych - siedem.

W roku szkolnym 2018/2019 przeprowadzono zajęcia: w ramach SKS dla chłopców: siatkówka i piłka ręczna, w których brało udział 38 uczniów (9,4% uczniów ogółem) – liczba godzin zaplanowanych wyniosła 148, a wykonanych - 118; w ramach SKS dla dziewcząt: siatkówka i piłka ręczna, w których brało udział 30 uczennic (7,4% uczniów ogółem) liczba godzin zaplanowanych wyniosła 74, a wykonanych - 54; zajęcia z gier i zabaw, w których uczestniczyło 10 uczniów (2,5% uczniów ogółem) – liczba zaplanowanych godzin wyniosła 10, a wykonanych - osiem.

W roku szkolnym 2019/2020 do 30 listopada 2019 r. przeprowadzono zajęcia: w ramach SKS dla chłopców: siatkówka i piłka ręczna, w których brało udział 41 uczniów (10,0% uczniów ogółem) – liczba godzin zaplanowanych wyniosła 49, a wykonanych 41; w ramach SKS dla dziewcząt: siatkówka i piłka ręczna, w których brały udział 23 uczennice (5,6% uczniów ogółem) – liczba godzin zaplanowanych wyniosła 24, a wykonanych 19; zajęcia dodatkowe z pływania, w których uczestniczyło 17 uczniów (4,1% uczniów ogółem) – liczba zaplanowanych godzin wyniosła osiem i wszystkie zajęcia się odbyły. Dyrektor Szkoły podał w wyjaśnieniach, że organizując te zajęcia kierował się zainteresowaniami uczniów oraz potrzebami związanymi z profilaktyką wad postawy. Dlatego *organizując zajęcia z piłki siatkowej i piłki ręcznej kierowano się możliwością kształtowania siły mięśni posturalnych oraz możliwością korygowania wad postawy ciała. Poza tym organizując zajęcia z gier i zabaw oraz zajęcia dodatkowe na basenie mamy*

¹¹ 33,3% liczby wszystkich uczniów uczestniczących w zajęciach z gimnastyki korekcyjnej w roku szkolnym 2019/2020.

¹² Dalej: SKS

możliwość kształtować ogólną sprawność motoryczną, wzmacniając wszystkie mięśnie, co pozytywnie wpływa na profilaktykę wad postawy.

Szczegółową kontrolą objęto zajęcia SKS, które odbyły się 5 grudnia 2019 r. w godzinach pozalekcyjnych w hali sportowej. Uczestniczyło w nich 14 chłopców (dwie grupy). Celem zajęć było przygotowanie chłopców do zawodów sportowych. Zajęcia prowadzili nauczyciele wychowania fizycznego¹³, którzy posiadali przygotowanie merytoryczne do prowadzenia tego typu zajęć.

(akta kontroli str. 78-79, 81, 190, 488-489, 492, 494, 496)

2.2. Tematykę edukacji zdrowotnej realizowano na podstawie następujących programów nauczania:

- w roku szkolnym 2017/2018

KLASA IV i VII - według programu nauczania wychowania fizycznego dla ośmioletniej szkoły podstawowej – Krzysztof Warchoń .

KLASA V i VI - według programu nauczania wychowania fizycznego dla szkoły podstawowej - klasy IV-VI - Urszula Kierczak.

- w roku szkolnym 2018/2019

KLASA IV i VI - według programu nauczania wychowania fizycznego dla szkoły podstawowej pt. „Rusz się człowieku” - Urszula Kierczak.

KLASA V i VIII - według programu nauczania wychowania fizycznego dla ośmioletniej szkoły podstawowej - Krzysztof Warchoń.

KLASA VII - według programu wychowania fizycznego dla szkoły podstawowej pt. „Rusz się człowieku” - Urszula Kierczak .

W treściach przekazywanych na zajęciach z WF prowadzonych dla klas IV, V i VII uwzględniono następujące tematy z zakresu edukacji zdrowotnej: *Co to są wady postawy i jak im zapobiegać?; Prawidłowe ułożenie ciała w postawie: siedząc, stojąc; Autokorekta i troska o postawę; Prawidłowa postawa ciała, Samoocena własnej sylwetki, Odciski stopy; Czy mam prawidłową postawę? Co to są wady postawy, jak im zapobiegać; Zdrowy aktywny styl życia, Zestawy ćwiczeń wspomagających zachowanie prawidłowej postawy ciała, Różnorodne formy aktywnego wypoczynku; Jak rozwijać swoją sprawność fizyczną – zabawy i gry zespołowe; Planujemy swój dzień. Rodzaje pracy i wypoczynku. Różnorodne formy aktywności, Choroby cywilizacyjne – otyłość, Jak się odżywiam- prawidłowa dieta i jej znaczenie dla rozwoju fizycznego, Jak dbać o prawidłową wagę? Potrzeba kontroli swojej masy ciała; Jestem sprawny i zdrowy – jak się rozwijam? Dbam o siebie – piramida aktywności ruchowej, piramida żywienia, Substancje psychoaktywne – zagrożenia, Stres i jego wpływ na zdrowie człowieka, Zdrowie i jego pozytywne czynniki.*

(akta kontroli str. 31-59, 191-487)

Jak wyjaśnił Dyrektor, w zakresie rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej uczniowie zdobywali wiedzę na temat ćwiczeń kształtujących prawidłową postawę oraz zdobywali umiejętności wykonywania ćwiczeń wspomagających utrzymywanie prawidłowej postawy ciała. Wiele takich elementów odbywało się również w czasie zajęć na basenie. Poza tym podczas lekcji z gimnastyki czy ćwiczeń w zakresie kształtowania siły, omawiano zasady podnoszenia i przenoszenia przedmiotów, przyrządów oraz w ćwiczeniach z partnerem z zachowaniem bezpiecznej, poprawnej pozycji kręgosłupa.

W zakresie edukacji zdrowotnej uczniom przekazywano wiedzę na temat znaczenia aktywności fizycznej dla zdrowia fizycznego oraz psychicznego. Uczniowie nabywali

¹³ Dalej: WF

umiejętności przyjmowania prawidłowej postawy ciała w różnych sytuacjach. Nauczyciele korzystali z podręcznika akademickiego Barbary Woynarowskiej pt. Edukacja Zdrowotna.

(akta kontroli str. 69)

2.3. Elementy profilaktyki wad postawy były zawarte w obowiązujących w kontrolowanych latach programach wychowawczo-profilaktycznych. W klasach I – III w obszarze Zdrowie - edukacja zdrowotna przewidziano zadania dotyczące zapoznania się z podstawowymi zasadami dbałości o zdrowie, podejmowania działań mających na celu zdrowy styl życia w aspekcie fizycznym, zachęcano do aktywności fizycznej. W klasach IV nacisk kładziono na kształtowanie prozdrowotnych postaw poprzez promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia. W klasach V kształtowano umiejętności podejmowania i realizacji zachowań prozdrowotnych, a w klasach VI doskonalenia i wzmacniania zdrowia fizycznego. Zagadnienia te realizowano w ramach lekcji wychowawczych.

(akta kontroli str. 84-173)

2.4. Liczba zajęć wychowania fizycznego ustalona w arkuszu organizacyjnym szkoły była zgodna z liczbą ustaloną ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹⁴. W klasach od I do III prowadzono trzy lekcje WF, a w klasach od IV do VIII prowadzone były cztery lekcje WF w tygodniu. W klasach sportowych¹⁵ prowadzone były dodatkowo zajęcia sportowe w liczbie 12 godzin tygodniowo.

Zajęcia były prowadzone w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 przez dziewięciu nauczycieli WF, w roku 2019/2020 przez siedmiu nauczycieli. Wszyscy nauczyciele mieli wymagane kwalifikacje do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego.

(akta kontroli str. 72-77, 78-79)

2.5. W latach szkolnych objętych kontrolą zajęcia z wychowania fizycznego w klasach od IV do VIII realizowane były w formie klasowo-lekcyjnej. We wszystkich klasach przewidziano w wymiarze roku 144 godziny zajęć – cztery godziny tygodniowo. W klasach IV, V, VI prowadzono jedną godzinę zajęć na basenie i trzy godziny zajęć na hali lub na boisku sportowym. W klasach VII i VIII wszystkie cztery godziny zajęć prowadzono na hali lub boisku sportowym.

W latach szkolnych 2017/2018; 2018/2019 i 2019/2020 w objętych szczegółowym badaniem¹⁶ klasach IV i V prowadzono jedną lekcję na basenie a trzy lekcje na hali lub na obiektach sportowych zewnętrznych, w klasie VII w roku szkolnym 2017/2018 jedną lekcję prowadzono na basenie a trzy na hali lub obiektach sportowych zewnętrznych, zaś w pozostałych latach wszystkie cztery lekcje prowadzone były na obiektach sportowych typu hala lub boiska.

(akta kontroli str. 81, 191-487)

2.6. Frekwencja na zajęciach wychowania fizycznego w roku szkolnym 2017/2018 ukształtowała się na poziomie 91,78%, a w roku szkolnym 2018/2019 - 92,70%, przy zbliżonej frekwencji w szkole ogółem, która wyniosła odpowiednio 91,82% i 92,02%. Zwolnienia z zajęć wychowania fizycznego były sporadyczne i wynikały z rzeczywistych urazów bądź chorób, które uniemożliwiały udział w tych zajęciach. Liczba uczniów stale zwolnionych z czynnego udziału w zajęciach z WF wynosiła w roku szkolnym 2017/2018 – 4 (1,2% uczniów ogółem), a w roku szkolnym 2018/2019 – 6 (1,5% uczniów ogółem).

¹⁴ Dz.U. z 2019 r., poz. 1148

¹⁵ W roku szkolnym 2017/2018 w Szkole były dwie klasy sportowe, a latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020 było po trzy takie klasy.

¹⁶ Badaniem szczegółowym objęto po jednej klasie IV, V i VII z lat szkolnych 2017/2018; 2018/2019 i 2019/2020.

(akta kontroli str. 69)

2.7. Szkoła do realizacji zajęć wychowania fizycznego korzystała z obiektów Gminnego Ośrodka Sportu w Pawłowicach, który dysponował m.in. basenem, halą sportową, boiskami do piłki nożnej, tenisa ziemnego oraz piłki ręcznej.

Budynek Szkoły był połączony korytarzem z halą sportową i basenem. Niecka krytego basenu jest o wymiarach 12,5 m x 25 m. Obok znajduje się brodzik i zjeżdżalnia. Obiekt posiada dwie szatnie: męską i żeńską oraz odrębnie położoną szatnię dla osób niepełnosprawnych. W każdej (męskiej i żeńskiej) szatni znajdowały się 84 zamykane szafki (razem 168), 10 stanowisk prysznicowych, toaleta. W szatni dla osób niepełnosprawnych znajdował się prysznic i toaleta. Wszystkie prysznice były czynne.

Bezpośrednio przy Szkole znajdowała się Hala sportowa o wymiarach 20 x 40 m wraz z widownią na 300 miejsc. Hala była wyłożona parkietem. W Hali znajdowały się boiska do koszykówki, piłki ręcznej, siatkówki. Przy Hali znajdowały się cztery szatnie. Każda szatnia wyposażona była w 24 szafki zamykane, cztery stanowiska prysznicowe, trzy umywalki, jedną ubikację. Prysznice były sprawne.

Do dyspozycji Szkoły były położone tuż za basenem i halą sportową dwa pełnowymiarowe boiska do piłki nożnej, z czego jedno posiadało nawierzchnię trawiastą, a drugie nawierzchnię sztuczną. Obok znajdowały się dwa boiska zadaszone folią rozłożoną na konstrukcji metalowej o wymiarach 20 m x 40 m z nawierzchnią ze sztucznej trawy z przeznaczeniem dla uprawiania tenisa ziemnego i piłki ręcznej.

Za boiskami znajdowała się bieżnia ze sztuczną nawierzchnią przeznaczona do biegów na 60 m, która posiadała cztery tory. Obok znajdowała się skocznia do skoku w dal.

Uczniowie mieli możliwość i korzystali z urządzeń sanitarno-higienicznych po zajęciach WF.

(akta kontroli str. 60-61)

Salka do zajęć gimnastyki korekcyjnej znajduje się w budynku Szkoły. Składa się z klimatyzowanej sali do ćwiczeń o wymiarach 11 m x 6 m i pomieszczenia zaplecza, w którym znajdował się sprzęt do ćwiczeń¹⁷.

(akta kontroli str. 71)

Szkoła nie ponosi żadnych kosztów inwestycyjnych związanych z obiektami GOS (hala sportowa, kompleks boisk, basen, lodowisko). Opłaty poniesione przez Szkołę za korzystanie z ww. obiektów wyniosły: w roku szkolnym 2017/2018 – 135 566 zł, a w roku szkolnym 2018/2019 – 134 635 zł. Wydatki inwestycyjne na infrastrukturę sportową były ponoszone przez GOS.

(akta kontroli str. 70)

W okresie objętym kontrolą Dyrektor Szkoły nie występował do gminy z wnioskami dotyczącymi konieczności uzupełnienia infrastruktury sportowej.

(akta kontroli str. 70)

W okresie objętym kontrolą Śląski Kurator Oświaty nie przeprowadził w Szkole kontroli dotyczącej wyposażenia szkoły w infrastrukturę sportową.

(akta kontroli str. 70)

¹⁷ Na wyposażeniu Salki do ćwiczeń z gimnastyki korekcyjnej znajdowało się m. in. 5 drabinek, 3 ławeczki, 15 materacy. Na zapleczu znajdowały się przyrządy do ćwiczeń rehabilitacyjnych takie jak: laski, piłki rehabilitacyjne, piłki lekarskie, bieżnie dla małych dzieci, poręczce, drążki do zwisu, koła do ćwiczeń, ringo, szarfy, woreczki do ćwiczeń, język do ćwiczeń stóp, pochylnia do zawieszenia przy drabinkach, poduszki sensoryczne, lina do wspinania, różne rodzaje mniejszych piłek do ćwiczeń oraz inny drobny sprzęt do ćwiczeń rehabilitacyjnych.

Według oświadczenia Dyrektora uczniowie mogą korzystać nieodpłatnie z kompleksu boisk w ramach ustalonego regulaminu korzystania z obiektów sportowych GOS-u w Pawłowicach. Z pozostałych obiektów sportowych GOS, (np. basen, hala sportowa) poza godzinami nauki WF, mogą korzystać odpłatnie.

(akta kontroli str.62-64)

2.8 Według oświadczenia Dyrektora, Szkoła nie uczestniczyła w gminnych ani regionalnych programach profilaktycznych dotyczących wad postawy ciała uczniów.

(akta kontroli str. 70)

2.9.1 W każdej klasie z poziomu I –III znajdowały się indywidualne, podpisane półki, w których uczniowie tych klas przechowywali podręczniki, zeszyty i przybory szkolne. W klasach tych znajdowały się 204 tego typu półki, zaś liczba uczniów w tych klasach wynosiła 151 uczniów. Każdy uczeń miał zapewnioną indywidualną półkę do swojej dyspozycji.

(akta kontroli str. 60, 82)

Na terenie Szkoły znajdowały się (w dwóch lokalizacjach) 264 zamykane szafki ubraniowo-skrytkowe¹⁸ dla uczniów klas od IV do VIII, które służyły za miejsce przechowywania ubrania, podręczników i przyborów szkolnych. Uczniowie klasy Mistrzostwa Sportowego mieli do swojej dyspozycji dodatkowo 18 szafek na sprzęt sportowy. Liczba uczniów w tych klasach wynosiła 259. Każdy uczeń miał zapewnioną indywidualną szafkę do swojej dyspozycji. Za korzystanie z półek i szafek nie były pobierane opłaty.

(akta kontroli str.60, 82, 83, 174)

2.9.2 Według oświadczenia Dyrektora nauczyciele i wychowawcy nie przeprowadzali ważenia plecaków i tornistrów, natomiast byli obecni przy tych pomiarach, które prowadziła pielęgniarka szkolna. Wyniki ważenia zostały przekazane na zebraniach z rodzicami.

W dniu 8 listopada 2018 r. pielęgniarki szkolne przeprowadziły ważenie plecaków uczniów. Na 202 uczniów objętych badaniem, 44 uczniów (22%) miało plecak ważący powyżej 15% wagi ich ciała.

(akta kontroli str. 175)

W dniu 26 lutego 2019 r. kontrolerzy PPIS przeprowadzili ważenie plecaków uczniów Szkoły. Na 186 uczniów objętych badaniem, 21 uczniów (16%) miało plecak ważący powyżej 15% wagi ich ciała. Szkoła nie otrzymała żadnych zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str.176-183)

Na zlecenie NIK w dniu 27 listopada 2019 r. kontrolerzy PPIS przeprowadzili ważenie plecaków uczniów Szkoły. Badaniem objęto 132 uczniów z sześciu klas. Do dnia zakończenia kontroli NIK Szkoła nie otrzymała zaleceń pokontrolnych z PPIS.

(akta kontroli str.184-189)

2.10 Weryfikacja dostosowania stanowiska pracy ucznia do jego wzrostu i budowy ciała - jak podał w wyjaśnieniach Dyrektor - odbywa się zawsze na początku roku szkolnego i jest weryfikowana w jego trakcie. Przeprowadza ją wychowawca dostosowując wysokość krzeseł i ławek szkolnych do wzrostu ucznia. W klasach znajdują się stoliki z regulowaną wysokością, w dwóch lub trzech różnych wysokościach oraz krzeselka dostosowane wielkością do stolika.

¹⁸ Szafki ubraniowo-skrytkowe zostały zakupione w czerwcu 2019 roku za kwotę 54 839 zł.

(akta kontroli str. 70)

Na zlecenie NIK, w dniu 27 listopada 2019 r., kontrolerzy PPIS przeprowadzili kontrolę wyposażenia Szkoły w zakresie zgodności z zasadami ergonomii oraz obowiązującymi normami. W trakcie kontroli ustalono, że meble edukacyjne oraz wyposażenie posiadają certyfikaty i atesty dopuszczające do używania ich w Szkole. Badaniem objęto wyposażenie wykorzystywane przez 51 uczniów z trzech klas. Z mebli niedostosowanych korzystało 36 uczniów (70,5%) z trzech klas. Do dnia kontroli NIK Szkoła nie otrzymała zaleceń pokontrolnych z PPIS.

(akta kontroli str.184-189)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W dniu 27 listopada 2019 r. kontrolerzy Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Tychach przeprowadzili kontrolę wyposażenia Szkoły w zakresie zgodności z zasadami ergonomii oraz obowiązującymi normami. W trakcie tej kontroli ustalono, że 36 uczniów z badanych 51 korzystało z mebli edukacyjnych niedostosowanych do zasad ergonomii, co było niezgodne z §2 oraz §9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.

Dyrektor Szkoły w złożonych wyjaśnieniach podał, że przyczyną wystąpienia nieprawidłowości związanej z niedostosowaniem stanowiska pracy do warunków antropometrycznych uczniów jest brak odpowiednich stolików i krzeseł, które spełniałyby ww. wymogi. Sytuacja taka wystąpiła ze względu na reorganizację Szkoły Podstawowej nr 1 związana była z wygaszaniem oddziałów gimnazjalnych. W związku z tym zmieniano przydział klas i uczniowie klas IV – VIII systematycznie przejmowali klasy po oddziałach gimnazjalnych. Poza tym trudno było dostosować wysokość stolików i krzeseł ponieważ uczniowie klas IV – VIII korzystają z klasopracowni tematycznych (biologiczna, informatyczna, językowa, itp.). Aby rozwiązać zaistniałą sytuację staramy się zabezpieczyć środki finansowe na zakup odpowiednich mebli w roku 2020 i 2021.

Dyrektor w dniu 4 grudnia 2019 r. zwrócił się do Wójta Gminy Pawłowice o przyznanie środków finansowych na powyższy cel. Zobowiązał się najpóźniej do 1 września 2021 r. dostosować meble edukacyjne do wymagań ergonomii uczniów.

(akta kontroli str. 184-189, 492-493)

OCENA CZĄSTKOWA

Warunki pobytu uczniów w Szkole były zorganizowane w sposób minimalizujący czynniki sprzyjające rozwojowi wad postawy. W arkuszu organizacyjnym Szkoły przewidziano zajęcia z gimnastyki korekcyjnej oraz prawidłowo zaplanowano liczbę lekcji WF. Realizowano również inne zajęcia sportowe w ramach programu SKS oraz zajęć dodatkowych przewidzianych w Karcie Nauczyciela. Szkoła organizując zajęcia z wychowania fizycznego korzystała z infrastruktury GOS. W każdej klasie poziomu I –III znajdowały się indywidualne półki na podręczniki, zeszyty i przybory szkolne. Natomiast uczniowie klas od IV do VIII od początku roku szkolnego 2019/2020 korzystali z nowo zakupionych zamykanych szafek ubraniowo-skrytkowych. W roku szkolnym 2019/2020 w stosunku do roku 2018/2019 zmniejszyła się liczba dzieci biorących udział w gimnastyce korekcyjnej o 37,2%. Jednocześnie, w związku z chorobą nauczyciela wg stanu na 30 listopada 2019 r. zrealizowano wyłącznie 5,0% zaplanowanych na ten rok zajęć z gimnastyki korekcyjnej. Ponadto PPIS w Tychach stwierdził niedostosowanie do zasad ergonomii części mebli edukacyjnych.

3. Działania informacyjne i edukacyjne na rzecz eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała.

Opis stanu faktycznego

3.1 W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020 Dyrektor zapewnił prowadzenie w Szkole działań edukacyjnych i informacyjnych dotyczących profilaktyki wad postawy poprzez m.in:

- informowanie rodziców o możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów uczniów w szafkach szkolnych;
- prowadzenie z uczniami pogadań podczas zajęć edukacyjnych i wychowania fizycznego o kształtowaniu prawidłowej postawy ciała oraz podczas zajęć z wychowawcą o prawidłowej wadze tornistra, zachęcając uczniów do nienoszenia niepotrzebnych rzeczy do szkoły;
- ważenie plecaków uczniów (przynajmniej raz na dwa lata) oraz informowanie o wynikach przeprowadzonego pomiaru podczas zebrań z rodzicami dzieci;
- zwracanie uwagi na prawidłową postawę uczniów w ławce podczas lekcji;
- organizowanie co roku wydarzeń promujących zasady zdrowego stylu życia, prawidłowego odżywiania, aktywności fizycznej oraz jej wpływu na utrzymanie prawidłowego aparatu ruchu (np. obchody *Dni Zdrowia*, konkurs wiedzy *Wiem wszystko o zdrowiu*), którym towarzyszą m.in. zawody sportowe, konkursy wiedzy, wystawy plakatów przygotowywanych przez uczniów, pokazy multimedialne.

(akta kontroli str.13-14, 497-498,504, 506-518)

3.2 Jak wyjaśnił Dyrektor, pielęgniarka szkolna realizowała działania dotyczące edukacji zdrowotnej w obszarze profilaktyki wad postawy poprzez prowadzenie pogadań oraz rozmów indywidualnych z uczniami w zakresie wykształcenia nawyków prawidłowego siedzenia podczas lekcji, aktywnego udziału w zajęciach wychowania fizycznego, odpowiedniej wagi tornistra oraz sposobu jego wkładania i zdejmowania. Ponadto, podczas prowadzonych badań postawy uczniów w gabinecie profilaktyki zdrowotnej pielęgniarka przeprowadzała rozmowy z uczniami, w tym wydawała zalecenia i wskazówki oraz w razie potrzeby kierowała do lekarza pierwszego kontaktu.

(akta kontroli str. 497-498, 502, 505)

3.3 W Szkole informacje dotyczące profilaktyki wad postawy były udostępnione w gablocie obok gabinetu pielęgniarki. Ponadto w ramach organizowanych w Szkole obchodów *Dni Zdrowia* w roku szkolnym 2019/2020 zostały rozwieszane plakaty informacyjne o piramidzie ruchu, promujące aktywność fizyczną wśród młodzieży.

(akta kontroli str. 497-499, 501, 503-504)

3.4 W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020 kwestie związane z przyjmowaniem właściwej postawy ciała przez uczniów oraz konsekwencjami i ryzykiem problemów zdrowotnych, wynikających ze zniekształcenia kręgosłupa były przedmiotem zajęć wychowawczych z uczniami. Wychowawcy omawiali tematy odnoszące się bezpośrednio do profilaktyki wad postawy¹⁹ oraz pośrednio w ramach tematów dotyczących promowania zdrowego trybu życia i aktywnych form spędzania wolnego czasu.

(akta kontroli str.84-173, 497, 499, 519-586,)

¹⁹ Np. *Co noszę w moim plecaku?; Dbamy o nasze ciało. Jak uniknąć wad postawy?; Mój kręgosłup woła o pomoc! Profilaktyka wad postawy; Jak dbać o prawidłową sylwetkę; Co wiemy o swoim zdrowiu – profilaktyka wad postawy; Jak dbać o swoją postawę – co noszę w swoim plecaku?; Kocham sport, ale kontroluję swoje zdrowie.*

3.5 Dyrektor pozytywnie ocenił współpracę z rodzicami uczniów w zakresie profilaktyki wad postawy. Jak wyjaśnił, rodzice chętnie współpracowali w ww. zakresie ze Szkołą. W indywidualnych rozmowach niejednokrotnie podkreślali jak bardzo cenią sobie bogatą infrastrukturę sportową, z której ich dzieci mogą korzystać, w tym m.in. w ramach organizowanych przez Szkołę oraz inne instytucje i organizacje zajęciach związanych z aktywnością fizyczną.

(akta kontroli str. 497, 499-500)

W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 oraz 2019/2020 rodzice uczniów nie występowali do Dyrektora z wnioskami o podjęcie działań w zakresie profilaktyki wad postawy.

(akta kontroli str. 500)

Badanie ankietowe grupy 81²⁰ rodziców uczniów klas II-VIII²¹ wykazało, że:

- ponad połowa z nich (51,9%) nie była w stanie ocenić czy prowadzona w Szkole profilaktyka wad postawy ciał w Szkole była skuteczna, natomiast 24,7% oceniło ww. działania pozytywnie, a 23,5% negatywnie;
- 64,2% badanych rodziców stwierdziło, że ich dzieci nie miały stwierdzonej żadnej wady postawy, natomiast 28,4% potwierdziło występowanie wad postawy zostały stwierdzone, z tego w 73,9% przypadków dzieci zostały objęte leczeniem, a w 56,5% - dzieci korzystały w szkole z dodatkowych zajęć gimnastyki korekcyjnej;
- 38,5% rodziców stwierdziło, że ich dzieci były objęte badaniem pod kątem wad postawy, 32,1% wskazało, że dzieci nie zostały objęte takim badaniem, a w przypadku 29,5% rodzice nie posiadali wiedzy na ten temat;
- w Szkole nie proponowano odpłatnego diagnozowania u dziecka ewentualnych wad postawy wg 83,8% rodziców, w przypadku 15,0% rodzice nie posiadali wiedzy na ten temat;
- otrzymanie informacji o wynikach badań przesiewowych dzieci potwierdziło 30,7% rodziców;
- wyposażenie szkoły spełniało wymagania w zakresie dostosowania do wzrostu dzieci oraz zapobiegania postawianiu wad postawy według 66,7% respondentów, nie spełniało²² - wg 6,2%, a 27,2% nie miało zdania w tej sprawie;
- zdaniem 74,1% rodziców dzieci korzystały z szafek szkolnych poprzez pozostawienie tam ubrania i obuwia na zmianę, wg 48,1% - poprzez pozostawienie podręczników, ćwiczeń i zeszytów, a 11,1% - innych przedmiotów, tj. np. materiałów plastycznych, sprzętu pływackiego, stroju na wf;
- ciężar tornistra/plecaka, z którym dziecko chodziło do Szkoły był zbyt duży zdaniem 66,7% rodziców, nie był zbyt duży wg 22,2%, a 11,1% nie miało zdania w tej sprawie. Przyczynami zbyt ciężkiego tornistra/plecaka było nieprzywiązywanie przez dziecko uwagi do rzeczy, które do niego pakuje (53,5%), brak możliwości pozostawienia zbędnych podręczników, ćwiczeń i zeszytów w szkole (21,1%), zbyt ciężkie podręczniki lub za dużo książek do jednego przedmiotu (15,5%), zbyt dużo lekcji jednego dnia (5,6%);

²⁰ Ze 120 rozdanych ankiet.

²¹ Tj. 36 rodziców dzieci z klas II-III, 32 rodziców dzieci z klas IV-VI oraz 13 rodziców dzieci z klas VII-VIII.

²² Np. stoliki i krzesła nie miały regulacji wysokości, lekcja odbywa się w klasie przeznaczonej od zajęć nauczania początkowego.

- 96,3% rodziców wskazało, że dzieci rzadko korzystały ze zwolnień z zajęć wychowania fizycznego oraz często uczestniczyły w pozaszkolnych zajęciach związanych z aktywnością fizyczną (69,5%). Najczęstsza przyczyną zwolnienia z ww. zajęć była choroba lub niedyspozycja zdrowotna (95,6%).

(akta kontroli str.589- 593)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor Szkoły podejmował działania informacyjne i edukacyjne oraz współpracował z pielęgniarką szkolną i rodzicami uczniów w celu eliminacji ryzyk rozwoju wad postawy ciała uczniów. Jednakże ponad połowa ankietowanych rodziców (51,9%) nie była w stanie ocenić czy prowadzona w Szkole profilaktyka wad postawy uczniów była skuteczna, 24,7% oceniło ww. działania pozytywnie, a 23,5% negatywnie.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujący wniosek:

Wniosek

Najwyższa Izba Kontroli wnosi o zapewnienie dostosowania mebli edukacyjnych do warunków antropometrycznych uczniów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, 30 grudnia 2019 r.

Kontroler nadzorujący
Miroslaw Sekuła
Doradca techniczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach